

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 24. april 2008 truffet vedtak i

Sak nr: 113/07 (arkivnr: 200700905-35)

Saken gjelder: Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Jon Høyland
Halvor Kjølstad
Trine Buttingsrud Mathiesen
Wenche Frogn Sellæg

Offentlighet: I medhold av offentlighetsloven § 5a, jf. forvaltningsloven § 13, er klagerens navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.

Vedtak: Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev av 4. november 2007 har A inngitt klage på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. C har den 8. november 2007 fremsatt tilleggsopplysninger til klagen. Klagen er forelagt tingrettsdommer B, som ved brev av 3. desember 2007 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat D, som har avgitt uttalelse ved brev av 6. desember 2007 og 4. mars 2008, og advokat E som har avgitt uttalelse ved brev av 4. januar 2008. A har fremsatt supplerende uttalelser til klagen ved brev av 18. desember 2007 og 20. januar 2008, og ved e-poster av 2. og 28. mars 2008. Sorenskriver F ved X tingrett er orientert om klagen.

Saksfremstilling:

Klagen har bakgrunn i en sak om samværsrett m.v., der A var part. Søksmål og begjæring om midlertidig forføyning ble fremsatt av Larsens motpart primo august 2007. Saksforberedende møte ble avholdt ultimo august 2007. Prosessfullmektig for saksøker var advokat E, og for A var advokat D prosessfullmektig. Tingrettsdommer B var dommer i saken.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Tingrettsdommer B opptrådte under det saksforberedende rettsmøtet partisk, krenkende og uprofesjonelt.

Etter å ha blitt saksøkt fikk hun kun en uke på å skaffe advokat, og til å møte i retten. Dommeren virket irritert på henne fra starten av, som om dommeren var forutinntatt. Hun ble avbrutt i sin forklaring, og motparten ble bedt om å gi sin versjon. Motparten fikk snakke lenge og uavbrutt. Dommeren smilte og nikket oppmuntrende til motparten mens han snakket. Mens hun snakket stirret dommeren med et megetsigende, nærmest vantro blick på henne, som om dommeren ikke trodde på hva hun sa. Dommeren ristet flere ganger på hodet til henne, og himlet med øynene. Hun fikk en sterk følelse av at hennes historie var helt uvesentlig, noe som er uhørt når man står midt oppe i konflikter som gjelder barns framtid.

Det vises blant annet til en konkret situasjon, som går langt utover dommerens nøytrale rolle i retten, og som opplevdes særdeles krenkende.

”[NN] fortalte nemlig før jeg var kommet til orde i retten, som en anklage mot meg, at jeg hadde anmeldt ham til politiet flere ganger – og at han stilte seg fullstendig uforstående til det – og at barnevernet var involvert. Da så B på meg og ristet på hodet, uten å ha hørt meg fortelle noenting. Og uten å be meg forklare hva foranledningen til disse anmeldelsene var! Hun virket uinteressert i det. Hvilke holdninger symboliserer dette? Hvordan kan dommer på noen måte ved slik oppførsel forvente at hun skaper et ”rom” i retten for å få belyst alle sakens sider slik hun forplikter?”

Til motpartens opplysninger om at han hadde glemt sitt fly fra Y, lo dommeren og uttalte at det sikkert er lett å glemme å hente sin sønn når man sitter utenfor tid og sted i Y. Uttalelsen var meget upassende og krenkende. Dommerens latterliggjørelse av at hun har anmeldt motparten for vold, grenser mot sjikane i retten.

”En av de alvorligste overtredelser av sin nøytrale rolle begikk B ved slutten av dagen: Da jeg til slutt forklarte at jeg har vært innstilt på samarbeid hele veien, har gått med på hans avtalebrudd, at jeg var innstilt på megling som [NN] avbrøt selv – og at jeg mer eller mindre hadde gitt opp å prøve fornuftig kommunikasjon og at jeg derfor ønsket minst mulig kontakt med [NN], også på telefon videre – sa B tørt henvendt til meg, nærmest som en trussel, at *”den som stikker kjeppene i hjulene for den annen part kan risikere å miste omsorgen”*.

Hun var så fortvilet mot slutten av dagen at hun nesten ikke maktet å tenke klart. Den situasjonen som dommer B skapte har plaget henne mye i hverdagen etterpå, og har kostet henne mange tårer. Motparten fikk det som han ville på alle punkter. Dommeren har bygget opp under og forsterket konflikten. Motparten bruker dommerens trusler for å sjikanere henne videre. Dommeren misbrukte den makt hun har i kraft av sin stilling. Dommeren glemte å be om motpartens forsikring før mot slutten av dagen, og hun ordla seg heller ikke slik hun er forpliktet.

Hun er sterkt i tvil om dommerens nøytralitet i saken, og antar at motpartens troverdighet var styrket allerede i kraft av motpartens juristutdanning.

Tingrettsdommer B innrømmer i sin uttalelse til Tilsynsutvalget at hun ikke lot henne, klageren, snakke i retten. B anfører at dommeren setter seg inn i saken på forhånd. Det er dermed foruroligende at dommeren møtte i retten uten å ha fått eller etterspurt hennes tilsvarende. B skriver til utvalget at *”Det er som kjent saksøkeren som skal sannsynliggjøre sitt krav. Problemet i denne saken var at mor til tross for detaljert avtale mellom partene om fars samvær med sønnen, saboterte avtalen og holdt barnet tilbake i stor utstrekning”*. Fars begrunnelse for å gå til sak var at hun hadde sabotert samværet. Dette er blank løgn. Hun kan bevise det motsatte. Bs uttalelse om dette til Tilsynsutvalget forsterker inntrykket av hennes forutinntatthet i saken.

Advokat Es uttalelse til utvalget går langt utover god advokatskikk. Uttalelsen om at klagen sier mye om klagerens personlighetstrekk, er en partisk uttalelse. Hun kjenner seg ikke igjen i Es beskrivelse av rettsforløpet. Advokaten skriver mye som er direkte feil. Det stemmer ikke at hun ble bedt om dokumentasjon for *”nye påstander”* i retten. Hun har aldri uttalt at noe *”ikke vedkom retten”*. Es uttalelse om at *”Hun løy også åpenbart flere ganger under rettsmøtet”* er direkte sjikanerende. Hvis Tilsynsutvalget tar dette på alvor, ber hun om at utvalget innhenter bevis eller gode eksempler på hva hun skal ha løyet om. Hun har aldri løyet i retten. Hun svarte på det hun ble spurt om. Hun håper at Tilsynsutvalget ser urimeligheten i advokat Es uttalelse. Advokaten uttaler seg om forhold hun ikke kan kjenne til. Opplysningen i Es uttalelse om at hun skal ha påkjært samtlige avgjørelser til Høyesteretts kjæremålsutvalg uten å få medhold i noe så langt, er feil. Hun har påkjært kun en sak til Høyesterett, og i den fikk hun medhold.

Uansett Bs og Es argumenter for at det er hun som er problemet, forklarer ikke det anførselene i hennes klage om at dommeren var forutinntatt, at hun ikke fikk snakke i retten og at dommeren lo og fremsatte en flåsete kommentar i retten. Hun oppfattet rettsforløpet som et overgrep og hun føler at hun ble overkjørt av dommeren.

Det vises til Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse av 9. januar 2008, som opphever tingrettens og lagmannsrettens kjennelser.

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

Det avvises på det mest bestemte at hun på noen måte har opptrådt partisk, krenkende og uprofesjonelt som påstått av klager. Hun mener å ha opptrådt upartisk og samvittighetsfullt, og at hun ledet forhandlingene på en korrekt og profesjonell måte.

Det er velkjent at det i barnefordelingssaker er sterke følelser og mye mistro, til tider også mot dommeren eller den som forsøker å mekle i saken. Fast prosessledelse kan føre til ergrelse og mistro, spesielt når det er fastlåste holdninger. I saker av denne karakter er det nødvendig at dommeren har en fast ledelse. Dette passet ikke klageren. Forhandlingene i det saksforberedende rettsmøtet var vanskelig. Det var nødvendig å orientere klageren om at en foreldrepart som uten grunn nekter den andre part samvær med barnet, kan risikere å miste den daglige omsorgen.

Til enkelte av punktene i klagen bemerkes følgende:

1. Klageren gjør gjeldende at *”jeg fikk kun en uke på meg for å skaffe advokat og møte i retten etter innsendt stevning”*.

Barnefordelingssaker skal prioriteres sterkt, jf. barneloven § 61 nr 1. I X tingrett tilstrebes innkallelse til saksforberedende møte på kort varsel som her. Det er normal prosedyre.

2. Klageren anfører at *”Nå trodde jeg at domstolen skulle være et sted hvor partene skulle få fortelle sin historie før dommeren dømte noe i saken. Det viste seg å ikke være tilfelle. B var ikke interessert i å høre på meg i det hele tatt. B lot [NN] snakke lenge og usaklig uten å avbryte. Virket irritert på meg fra starten av, som om hun var forutinntatt i saken”*.

Dommeren setter seg inn i saken på forhånd. Det er ikke meningen at det i saksforberedende møte/meklingsmøte skal være lange forklaringer fra partene. Rettsmøtet skal fokusere på å mekle, og man er varsom med å eskalere konflikten mellom partene her. Partene får ordet til korte forklaringer. Det er en løsning til barnets beste, og partenes samarbeid med dette formål som tilstrebes.

3. Klageren hevder at saksøker uten videre *”fikk snakke lenge og usaklig uten å avbryte”*.

Det er saksøkeren som skal sannsynliggjøre sitt krav. I denne saken hadde man en detaljert samværsavtale som ble sabotert av saksøkte. Det blir nødvendig å lytte til den part som er ”overkjørt”, som ikke får sin rett etter den foreliggende avtale, når saksøkte ikke kan sannsynliggjøre vektige grunner til å frata ham den retten.

4. Klageren anfører at *”Det verste er, at etter alt dette og selv om forlik ble inngått, ble jeg idømt alle saksomkostningene. B var irritert på meg, og gir meg alle omkostningene...”*

Klageren var innvilget fri saksførsel. De vanlige reglene om saksomkostninger kommer likevel til anvendelse. Mye tyder på at det er ileggelse av saksomkostninger som har utløst klagen. Det vises til begrunnelsen for saksomkostningsavgjørelsen som fremgår av rettens kjennelse, og til lagmannsrettens kjennelse etter kjæremål, der lagmannsretten var enig i tingrettens vurdering.

Det bemerkes at klagerens mor, C, i sitt brev til utvalget pretenderer å gjengi deler av forhandlingene i rettsmøtet. Larsen var ikke til stede i retten.

As mor - C - har gitt tilleggsopplysninger til klagen, herunder faktiske opplysninger om forhold som fant sted under rettsmøtet, og om forhold som gjelder den underliggende konflikten mellom klageren og hennes motpart i barnefordelingssaken.

Prosessfullmektig – advokat D – har uttalt følgende:

Hun har fratrudd som prosessfullmektig i saken som ligger til grunn for klagen, og har ikke noe med klagen å gjøre.

Saken som ligger til grunn for klagesaken var en familiesak med temmelig høy temperatur. Det falt nok en del harde uttalelser fra alle kanter, også fra dommerbordet. Hun husker ikke lenger detaljene i saken.

Prosessfullmektig – advokat E – har i hovedsak uttalt følgende:

Klagen er etter hennes oppfatning grunnløs. Dommeren opptrådte på alle måter korrekt og sedvanlig under rettsmøtet og i sin avgjørelse.

Klagen inneholder etter hennes oppfatning en prosedyre over sakens realiteter slik klageren ser den. Hun var representert ved en erfaren barnerettsadvokat. Klager kom stadig med nye påstander, og da hun av dommeren ble spurt om å dokumentere disse, nektet hun å svare. Klager løy også åpenbart flere ganger under rettsmøtet, noe dommeren selvfølgelig ”pirket” litt i. Videre opptrådte klager svært lite samarbeidsvillig. Det var tydelig hun ikke ønsket kontakt mellom far og barn. Det var åpenbart at klager var styrt av alt annet enn tanker om barnets beste, og hun begynte også diskusjoner med dommeren om hvordan dommeren kunne ha grunnlag for å vite noe om barnets beste.

Til slutt uttrykte dommeren generelt at den omsorgsperson som til stadighet ødelegger for samværet mellom barnet og den andre forelderen løper risiko for at omsorgen overflyttes. Hun forklarte at det er svært alvorlig å nekte kontakt mellom barn og forelder. Dommeren var overhodet ikke forutinntatt. Det var klagerens opptreden under rettsmøtet som førte til dommerens uttalelser om mulige konsekvenser av manglende samarbeide.

Klager hadde full anledning til å fremme sitt syn under rettsmøtet. Klager viste etter hennes syn svært lite respekt for rettens administrator.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Det fremgår av lovforarbeidene, jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte, at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse...”

Utvalget legger til grunn at det i denne saken først og fremst er dommerens prosessledelse og opptreden i rettsmøtet det klages over. Det vises likevel til at utvalget i henhold til bestemmelsen i domstoloven § 236 fjerde ledd, ikke kan ”vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig”. Dette betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for anke til høyere domstol, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Følgelig ligger det helt utenfor utvalgets oppgave å vurdere dommerens rettslige vurderinger og bevisvurderinger i saken, og anførsler som gjelder uriktig saksbehandling m.v.

Utvalget har imidlertid full kompetanse til å vurdere dommerens adferd, herunder hennes opptreden under rettsforhandlingene. Klagen oppfattes som nevnt først og fremst å dreie seg om slike forhold.

Generelt vil utvalget påpeke at for mange parter vil det å møte i retten være en helt spesiell situasjon. I saker som gjelder særlig følelsesmessige spørsmål, som for eksempel barnefordelingssaker, vil rettsmøtet ofte kunne oppleves som en belastning for partene. Dette bør en dommer være oppmerksom på, og ta hensyn til. Dommeren har et ansvar for at rettsmøtet gjennomføres på en slik måte at begge parter så vidt mulig føler at de blir hørt og behandlet med respekt. Når saken som her dreier seg om samvær med barn etter et samlivsbrudd, og hvor konfliktnivået mellom partene er stort, vil det imidlertid kunne være utfordrende for dommeren å administrere rettsmøtet. Det vises også til at dommeren ikke bare har en rett, men også en plikt til å styre forhandlingene slik at de holdes innenfor den ramme som saken tilsier.

Partene i klagesaken har åpenbart svært forskjellig oppfatning av det saksforberedende rettsmøtet, og måten dette ble gjennomført på. For utvalget er det vanskelig å ha noen sikker mening om de faktiske forholdene som klagen bygger på, ettersom disse fremstilles svært forskjellig av klageren, dommeren og den ene prosessfullmektigen. Utvalget finner det uansett beklagelig når en part opplever et rettsmøte på den måten som klageren her har redegjort for. Klageren har blant annet gitt uttrykk for at hun opplevde at hun ikke ble hørt av dommeren, at dommeren var partisk, og at hun ble krenket av dommerens opptreden. Utvalget finner ikke grunn til å tvile på at dette var klagerens subjektive opplevelse under rettsmøtet. Det legges også til grunn at klageren opplevde rettsmøtet som en stor påkjenning.

Dommeren mener på sin side at hun opptrådte korrekt, upartisk og samvittighetsfullt. Hun gir ikke uttrykk for noen forståelse for at klageren skulle ha grunn til å reagere på det som skjedde under rettsmøtet. Til anførselen om at dommeren ikke ville høre på klageren, bemerker dommeren at det i et saksforberedende rettsmøte ikke skal være lange forklaringer fra partene. Utvalget bemerker at dersom dommeren finner grunn til å begrense partens innlegg ut fra en vurdering av hva som er relevant eller nødvendig for saken, står dommeren fritt til å gjøre dette. Imidlertid bør dommeren tilstrebe at parten ikke oppfatter dette slik at dommeren ikke er villig til å høre på vedkommendes syn på saken. Hvorvidt dommeren gikk fram på en måte som ivaretok dette hensynet på en god nok måte, er det vanskelig for utvalget å ha noen sikker formening om.

Til anførselen om at motparten i motsetning til klageren fikk snakke lenge og uavbrutt, bemerker dommeren blant annet at det er saksøker som skal sannsynliggjøre sitt krav. Dommeren imøtegår ikke klagerens oppfatning av at saksøkeren fikk mer tid til å legge fram sitt syn på saken enn klageren. Selv med det som utgangspunkt at det er saksøkeren som skal sannsynliggjøre sitt krav, må likevel saksøkte gis anledning til å imøtegå kravet, og legge frem sitt syn på saken. Dette gjelder også i et saksforberedende møte som her, med fokus på mekling mellom partene. Dette betyr ikke nødvendigvis at partene må få like mye tid til rådighet, da det kan variere hvor mye tid som er nødvendig.

I dette tilfellet har klageren åpenbart oppfattet det slik at dommeren behandlet partene ulikt, og at dommeren hadde en negativ innstilling overfor henne. Klageren har også anført at dommeren virket forutinntatt til saken. Dommeren uttrykker ingen forståelse for at klageren kan ha hatt grunn til å danne seg en slik oppfatning, og viser til at dommeren setter seg inn i saken på forhånd. Utvalget er enig i at dommeren skal sette seg inn i saken på forhånd. Dommeren må likevel være forsiktig med å uttrykke seg på en måte som kan gi inntrykk av at han eller hun har tatt et forhåndsstandpunkt til de rettslige eller bevismessige spørsmål som saken reiser. Dette gjelder også ved forliksforhandlinger, selv om dommeren her må ha et visst spillerom for å kunne bidra til at partene finner en god løsning på konflikten i minnelighet.

I tilknytning til denne problemstillingen vises det til følgende bemerkning fra dommeren:

”Det er som bekjent saksøker som skal sannsynliggjøre sitt krav. Problemet i saken var at mor til tross for detaljert avtale mellom partene om fars samvær med sønnen, saboterte avtalen og holdt barnet tilbake i stor utstrekning. Det blir nødvendig å lytte til den part som er ”overkjørt”, som ikke får sin rett etter den foreliggende avtale, når saksøkte ikke kan sannsynliggjøre vektige grunner til å frata ham denne rett.”

Utvalget kan ikke prøve om dommerens vurderinger av de faktiske forholdene slik de her kommer til uttrykk, er riktige. Ut fra opplysningene som fremkommer i klagesaken, legger utvalget til grunn at dommerens beskrivelse av de faktiske forholdene her var bestridt av klageren. Om dommeren gikk for langt i forhold til å signalisere hvilket syn hun hadde på tvisten mellom partene i rettsmøtet, fremstår likevel som uklart for utvalget.

I sammenheng med anførselen om partiskhet, viser klageren til enkelte uttalelser som dommeren fremsatte under rettsmøtet. Blant annet viser klageren til at dommeren ved en anledning syntes å bagatellisere et forhold som klageren selv la betydelig vekt på. Videre viser klageren til at dommeren nærmest truet med at hun kunne miste den daglige omsorgen for barnet hvis hun ikke samarbeidet om samværet. Sistnevnte uttalelse kan i enkelte tilfeller være en relevant opplysning, og anses ikke i seg selv som kritikkverdige. Hvorvidt uttalelsene ble fremsatt på en uheldig måte, og om dommerens kroppsspråk og mimikk kunne oppfattes som krenkende, har ikke utvalget tilstrekkelig grunnlag for å ha noen sikker vurdering av. Det vises til at de øvrige uttalelsene som foreligger i saken ikke gir støtte til klagerens anførsler om dette.

Utvalget har forståelse for at dette rettsmøtet var vanskelig for dommeren å administrere. Det er mye som tyder på at det var nødvendig for dommeren å være fast og tydelig i sin prosessledelse. Utvalget sitter imidlertid igjen med et inntrykk av at dommeren burde ha tatt mer hensyn til partenes sårbare situasjon, og lagt mer vekt på at begge parter skulle føle at de ble hørt av dommeren.

Etter en samlet vurdering finner utvalget, på tross av det som er anført ovenfor, at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.